

Runnö och Udängla och i skärgården söder om Pataholm.

Utrymmet medger inte någon djupdykning i de många spännande uppgifterna kring förlisningarna. Jag får nöja mig med att helt kort skildra ett vrak, och väljer då ett som jag fått information om genom hembygdsföreningens ordförande Anton Sjöberg, nämligen vraket efter den stora briggen "Andreas Banck."

Flera av förlisningarna och vraken vid Strandakusten har en anknytning till bygden genom att de byggts eller ägts här, eller att de var på resa till eller från någon av hamnarna här. De kunde också vara på väg att repareras vid något av varven.

Så förhöll det sig också med "Andreas Banck". Det var ursprungligen en Nova Scotia-byggd brigg på 400 ton med namnet "America" som hade köpts av ett rederi i Hälsingborg och döpts om. Rederiet byggde på 1880-talet två stora fartyg på det Olssonska varvet i Timmernabben, skonertskeppen "Bifrost" och "Aldebaren". Dit seglades "Andreas Banck" för att repareras. Vid en nordostlig storm med högvatten draggade briggen och drev på grund nordväst om Nyemåla Landsholm.

Och där finns vraket än idag. Vid lågvatten syns förtimringen tydligt från ytan.

Många andra fartyg är ännu inte påträffade. Var ligger t ex vraken efter galeasen "Mars" vars last auktionerades ut efter förlisningen på Runnö i oktober 1814: 100 st furuplankor, 340 sparrar och 8000 läkt, briggen "Barvie" destinerad från S:t Petersburg till Hull med trälast, vilken sjönk utanför Vällö lotsplats i november 1825, briggen "Hope" på 290 ton från England, som förläste i november 1834 på ett okänt grund i Mönsterås skärgård, destinerad från S:t Petersburg till London med trävaror, galeasen "Josephine" som under skepparen G Asbrandts befäl och tillhörig handlanden Meurling, förläste vid Gåsö nära Vällö lotsplats i oktober 1842, briggen "Gazelle" från Arendal i Norge, destinerad från Härnösand till Honfleur med trävaror, förläst vid Ene-skår norost Vällö i augusti 1857, skonerten "Angurwadel" lastad med vindruvor och spansk lök, vid Oskarshamn 1853, skonerten "Balder" av Pataholm som blev vrak utanför Vällö 1863 eller briggen "Två Bröder" av Kalmar, destinerad från Mönsterås till Hartlepool med pitprops, som strandade vid Mönsterås yttergrund i april 1877 och blev vrak, vilket senare köptes av Mönsteråshandlaren Rosén??

För nästan jämnt hundra år sedan förläste dessutom norr om Vällö hjulångaren "Malmöhus", när den var på sin jungfrutur efter att ha sjösatts vid Oskarshamns mekaniska verkstad. Det var en tragisk händelse för Oskarshamn eftersom 15 personer omkom vid olyckan, bl a skeppets konstruktör John Fletcher.

Marinarkeologiskt är detta vrak, som lokaliserades på 1970-talet, intressant därför att det är en produkt av det historiskt viktiga ångfartygsbyggeriet vid Oskarshamns varv på 1800-talet.

Carl Olof Cederlund
Stockholm

Efter ett tal vid Hembygdens Dag, arrangerad av Stranda Häraads Hembygdsförening, i Mönsterås 7/8 1983.

